

МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА ЯК ОСОБЛИВІСТЬ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Беззубко Л.В.,

доктор наук з державного управління, професор
Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут Приватного акціонерного товариства
«Вищій навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Міжнародна допомога є важливим засобом інтеграції країн у світовий простір, фактором сприяння вирішенню нагальних проблем, модернізації та реформування всіх сфер життя. Її можна розділити на наступні напрямки:

- військова допомога;
- гуманітарна допомога, яка спрямована на вирішення гуманітарних проблем в країні;
- міжнародна технічна допомога (МТД), яку можна охарактеризувати як донорську допомогу в грошовій або натуральній формі, спрямовану на вирішення нагальних проблем і досягнення цілей розвитку.

Необхідно постійно визначати можливі наслідки надання міжнародної допомоги (на основі [1])

1. Для країни-реципієнта:

- поліпшення соціально-економічної ситуації в країнах-реципієнтах;
- відновлення всіх сфер життєдіяльності країни на засадах сталого розвитку.

2. Для країн-донорів

- захист національних зовнішніх і внутрішніх інтересів:

А) торговельно-економічних інтересів (надана допомога сприяє проникненню товарів та інвестицій з країн-донорів на ринки країн-реципієнтів)

Б) політичні стратегічні інтереси. Допомога, що надається, сприяє проникненню товарів та інвестицій з країн-донорів на ринки країн-реципієнтів.

3. Для світового суспільства:

А) зосередження на вирішенні нагальних глобальних проблем (розробка «глобальних відповідей на глобальні загрози та кризи»);

Б) створення глобальних суспільних благ. Міжнародна допомога сприяє просуванню суспільних цінностей (поширенню демократичних прав і свобод, створенню та розвитку суспільних інститутів).

Сьогодні міжнародна допомога поєднує національні інтереси як країн-донорів, так і країн-реципієнтів. МТД можна розглядати як ефективну сферу діяльності, додатковий ресурс підтримки з боку міжнародної спільноти для виконання державою своїх функцій та вирішення нагальних проблем.

Особливості сучасного надання МТД полягають у наступному:

1) невизначеність справжніх мотивів донорів, зміна їхньої політики залежно від впливу різних внутрішніх і зовнішніх чинників

2) різноманітність видів, форм, інструментів та моделей допомоги;

3) залученість практично всіх країн світу до процесу надання або отримання МТД. Одна й та сама країна може виступати як донором, так і реципієнтом МТД;

4) підвищені ризики при наданні МТД.

Слід зазначити, що під час широкомасштабної військової агресії масштаби міжнародної допомоги значно зросли, а кількість її отримувачів збільшилася. Так, моніторинг допомоги, отриманої у 2024 році лише Міністерством фінансів України, показав, що було реалізовано 14 проєктів МТД за такими напрямками:

-збільшення інституційної спроможності, бюджетної прозорості при управлінні державними фінансами;

- вдосконалення податкової та митної систем, зниження фіскальних ризиків

- підтримка малого та середнього підприємництва;
- зміцнення потенціалу Фонду розвитку підприємництва
- підтримка розвитку цифровізації в фінансовій сфері.

Дослідження виявило низку проблем, які перешкоджають ефективності міжнародної допомоги (складено на основі [1])

- некомплексний характер допомоги;
- недостатній обсяг отриманих ресурсів;
- недосконалість планування, моніторингу та контролю МТД;
- більша частина коштів є позиками та кредитами на поворотній основі;
- відсутність національної стратегії у сфері МТД;
- наявність регуляторних, правових, організаційних, економічних та соціальних проблем у сфері МТД;
- неефективне використання отриманих ресурсів МТД;
- відсутність контролю, підзвітності та відповідальності у сфері МТД;
- недостатня спроможність органів влади ефективно використовувати ресурси МТД;
- недосконалість національна законодавча база у сфері МТД;
- зосередженість переважно на вирішенні технічних проблем та досягненні цілей сталого розвитку, а не на врахуванні комплексної національної стратегії відродження країни.

У післявоєнний час проекти МТД будуть спрямовані на процеси відновлення. І вже зараз повинні бути закладені засади для відбору таких проектів, формування системи контролю і моніторингу за їх виконанням.

Важливим завданням є акумуляція коштів на процеси відновлення. Для цього рекомендується: у дохідній і видатковій частинах державного бюджету України визначити розміри кредитів від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації проектів відновлення. Для них позначити кредиторів, загальний обсяг, обсяг їх залучення у певному бюджетному періоді в розрізі бюджетних програм і т.п. Обсяги коштів від довгострокових проектів МТД треба вказати у бюджеті із зазначенням проекту МТД, його мети, розпорядників та одержувачів коштів. Це дозволить отримати наступні переваги:

- більш комплексно використовувати ці кошти у відповідності із бюджетним законодавством, підвищить рівень контролю за витратою бюджетних коштів;
- сприяє вдосконаленню механізму планування, забезпечить синхронізацію проектів МТД з бюджетним процесом;

Для виконання великомасштабних проектів відновлення необхідно об'єднувати донорські ресурси від декількох донорів у єдиний цільовий фонд. Цьому потребує вдосконалення організаційного механізму МТД, який забезпечує злагоджене функціонування і координування дій.

Україні необхідно встановити пріоритети при відборі проектів, оновити напрями стратегічного відновлення і модернізації країни на засадах сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Беззубко Ю.І. Міжнародна технічна допомога Україні: проблеми і шляхи вдосконалення: монографія. Харків: ХНУ ім. В. Каразіна. 2021. 72 с.
2. Аналіз моніторингу проектів міжнародної технічної допомоги за 2024 рік.